

Дідух А. С.

Луцький національний технічний університет

МЕТОДИКА ВИГОТОВЛЕННЯ АПЛІКАЦІЇ З ТКАНИНИ НА ПРИКЛАДІ ВБРАННЯ С. САМАРИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. У роботі висвітлюється методика виготовлення аплікації та особливості використання її для оформлення одягу с. Самари Волинської області.

Ключові слова: аплікація, тканина, одяг, орнамент, ескіз, викрійка.

Аннотация. В работе освещается методика изготовления аппликации и особенности использования её для оформления одежды с. Самары Волынской области.

Ключевые слова: аппликация, ткань, одежда, орнамент, эскиз, выкройка.

Annotation. In this research is examined the method of applique work and peculiarities of its use in the clothes of v. Samara in the Volyn region.

Key words: applique, fabric, clothes, decorative pattern, sketch, pattern.

Постановка проблеми: Техніка аплікації з тканини є дуже давньою. Майстри робили її з різних матеріалів: хутра, шкіри, тканини. В національному вбранні техніка аплікації зустрічається у населення різних регіонів України: на Закарпатті, Гуцульщині, Сумщині, Полтавщині та ін. Проте у фондах музеїв зустрічаємо поодинокі зразки виробів з аплікацією на території Волині та Волинського Полісся. Проте техніка аплікації не була характерна для цього регіону. Отже, постає питання появи техніки аплікації на цій території і відповідно особливостей технології її виготовлення.

Зв'язок роботи з науковими програмами: робота виконується в контексті теми «Українське стилуєтворення», яка розробляється на кафедрі дизайну ЛНТУ.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у дослідженні техніки виготовлення аплікації та її видів зробили науковці К. Митителло, Н. Голубева, М. Гусакова. Особливості виготовлення аплікації в картинах і в побутовому оформленні досліджували К. Митителло і М. Гусакова [2, 3]. Н. Голубева досліджувала аплікацію з природних матеріалів [1]. Дослідником І.Артушевською зібрані зразки національного вбрання у Ратнівському районі Волинської області, серед яких зустрічаємо стрій з аплікацією на тканині. Реконструкцію вбрання Волинської області та їх опис здійснено Т.Гатальською та Г. Івашків, проте ними не висвітлено особливостей саме аплікаційної техніки. Таким чином, огляд літератури та інших джерел засвідчує відсутність робіт, що стосуються використання техніки аплікації на території Волині та Волинського Полісся.

Мета і завдання роботи. Метою роботи є розробка методики виготовлення аплікації з тканини на основі вбрання с. Самари Волинської області. У зв'язку з цією темою завданням роботи є: прослідкувати етапи виготовлення аплікації за мотивами вбрання с. Самари, проаналізувати композицію аплікації на основі зразка вбрання свашки і з'ясувати, де і на яких частинах вона використовувалась.

Виклад основного матеріалу. Аплікація (від латинського слова *applicatio* – прикладання) – один з найстародавніших видів прикладного мистецтва [3, с. 160]. Аплікація з тканини – це різновид вишивки, особливість якої полягає в тому, щоб на певному фоні з тканини укріплювати шматочки іншої матерії пришиванням або приклеюванням [3, с. 22].

Вбрання Волинської області характеризується використанням вишивки та ткацтва. Техніка аплікації не поширена на території Волині і Волинського Полісся, але існують окремі знахідки, що засвідчують її існування на цій території. Цікавою знахідкою є вбрання свашки в с. Самари, декороване аплікацією з особливим несподіваним поєднанням кольорів. Важливим для дизайнерів одягу та мистецтвознавців є вивчення технології виготовлення аплікації.

Традиції народного моделювання з використанням різних технік склалися впродовж віків. Комплекс селянського вбрання остаточно сформувався в другій

Надійшла до редакції 15.01.2010

Рис. 1. Обрядове весільне вбрання свашок с. Самари Волинської області

Рис. 2. Фрагмент аплікації на одязі с. Самари Волинської області

половині XIX століття і тоді ж, з розвитком фабричного виробництва, почався відступ від традиційного способу одягання.

Залежно від стилю одягу й форм його складових частин у способі розпланування орнаменту на вбранні спостерігають значні територіальні відмінності. Так, у північних районах Полісся, а саме с. Самари виготовляли комплекс вбрання з використанням аплікації в кінці XIX ст. і на поч. XX ст. (рис. 1). Для аналізу дослідження методики виготовлення аплікації оберемо святкове найбільш декороване вбрання свашки. Комплект вбрання складається з лляної сорочки, спідниці-«фартуха», тканій запаски – «притулки», весільного «плата» до якого входить намітка, пов'язана на «кибалку», «кокуш»-«брижі» з лент, до яких кріпляться два пучки фарбованого пір'я. Частина цього вбрання декоровані аплікацією. Вона присутня на комірі і пазусі сорочки, манжетах рукавів, подолі спідниці і на краю намітки.

Першим етапом у виготовленні аплікації на тканині є створення композиції, вивчення і виявлення основних складових частин.

У національному вбранні Волині використовують прості і складні мотиви. Найпоширенішим мотивом в аплікаційному орнаменті Волинської області с. Самари виступає пряма смуга, здебільшого вона кольорова. Цей найпростіший за своєю формою мотив — лінія — дає невичерпну кількість можливих композиційних рішень орнаменту. Проста знаходиться на краю намітки, комірі сорочки, манжетах рукавів і подолі спідниці. Великої різноманітності в композиції

цього типу декорування досягли народні майстри шляхом контрастування товщини стрічок; зміною ритму чергування повторних елементів; різним розташуванням повторних одиниць по відношенню до загальної композиції. Складна композиційна аплікація із круглими краями розміщена на пазусі сорочки і є центром вбрання.

Виконання складної композиції як на пазусі сорочки, потребує вправності майстрині і врахування основних композиційних прийомів (рис. 2). Для виготовлення складної аплікації створювали ескізи і викрійки окремих деталей. Викрійку малювали у натуральну величину. На основу з щільної, добре відпрасованої тканини наносили малюнок.

Наступним етапом було виготовлення окремих елементів, вибір фону та деталей.

Матеріалами для тканинної аплікації служили натуральні і синтетичні тканини різної фактури. Так, у досліджуваному вбранні використовувалась матова тканина для всієї аплікації, крім рамки на пазусі сорочки. Різкі, контрастні смужки тканини відділялися спокійнішою основою.[2, с. 34]

Тканину крохмалили, щоб при вирізуванні краю аплікації та її пришиванні клапоть не обсипався. Клапті з ситцю та сатину промашували рідким клейстером з картопляної муки (віджимали і прасували з вивороту гарячою праскою). Батист промашували желатином (сухі клапті розтягували на дошці і окропляли розчином желатину, просушували, але не прасували).

Для виготовлення симетричних композицій, наприклад, як на круглих елементах пазусі сорочки

робили шаблони-половинки, по яких викроювали аплікацію і накладали на складену у двічі тканину (рис. 2).

Потім заготовлені паперові викрійки накладали на матерію, прикріплювали до неї шпильками. Аплікація на сорочці представлена великими і складними орнаментальними структурами. Особливістю виконання складних композицій є приметування і вирізування. Для викрійок робили надбавки, де одна деталь заходить на іншу, краї деталей підгинали чи пришивали уручну. Кроїли фігури, особливо крупні, по пайовій нитці, інакше аплікація деформувалася (розтягувалася).

Контури на пазусі сорочки представлені круглими елементами. Вирізаний фрагмент аплікації на зразку закріплювали і пришивали. При обробці зовнішніх кутів надлишки тканини зрізували (рис. 2).

Наступним етапом у декоруванні було виконання на аплікації контурного шва. Елементи аплікації, які заходили один на одного, починали із розташування ззаду та просували елементи вперед. Кожна нова строчка закривала кінці попередньої, залишаючи чистий край аплікації.

Окремі елементи, розташовані на пазусі сорочки, спочатку розміщували на основі і приметували. Пришивали деталі маленькими, практично невидимими потайними стьобаннями і нитками відповідного кольору.

Пряжу для вишивки використовували для надання виробу додаткової виразності і для маскування необроблених країв. Шов на Волині та Волинському Поліссі виконували нитками темнішого, світлішого або яскравішого кольору, ніж прилеглі тканини, завдяки чому створювали виразно видимий контур навколо деталі аплікації. Ширину шва варіювали від вузької до широкої. Вузьку строчку підбирали для невеликої аплікації, широку – для великої.

Акцентом композиції слугували обметувальний стібок і фестони. Обметувальний шов виконували по краю аплікації, таким чином, щоб довжина кожного третього або четвертого стібка збільшувалася. На пазусі сорочки аплікацію пришивали до фону – декоративно: чорними нитками, методом великого хрестика (вишивка хрестиком була поширена на Волині). Інші деталі аплікації пришиті звичайною строчкою.

У вбранні с. Самари Волинської області для аплікації використовують тканини з щільним переплетенням ниток. Майстрині слідкували, щоб напрям ниток тканин на аплікаційних фрагментах, що пришивали, співпадав з напрямом ниток основи.

Якість виготовлення аплікації визначалась охайністю. В аплікації виконували припуски на шви – по 6мм з усіх боків. Вирізали шаблон, прикладали до тканини і обводили, викроювали деталь по зовнішній лінії і приметували, із відпрасованого виробу і видаляли нитки для позначки.

Пришивали і закріплювали аплікацію з лицьової сторони на виробі. Шов починали з прямого краю як на простій, так і на складній аплікації.

Завершальним етапом виконання аплікації у вбранні є закріплення кінців ниток. Виводили всі вільні кінці ниток на виворітну сторону тканини, зав'язували вузлики і обрізали. Таким чином отримували готове декороване вбрання.

Висновок. Отже, методика виготовлення аплікації з тканини передбачає виконання наступних етапів: створення ескізу, викрійку по шаблонах, прасування, пришивання і закріплення ниток. Виріб с. Самари є типовим для аналізу технічного виготовлення з території Волинського Полісся.

Подальший напрямок дослідження. Подальшим напрямком дослідження може стати систематизація і класифікація тканин, які використовуються для строю вбрання дослідженої території.

Список використаних джерел:

1. Голубева Н. Н. Аппликация из природных материалов. – М.: Культура и традиции, 2002. – 112 с.
2. Гусакова М. А. Аппликация. Учеб. пособие для учащихся пед. училищ по специальности 2002. – М.: «Просвещение», 1977. – 124 с.
3. Митителло К. Аппликация: техника и искусство. – М.: Изд-во Эжмо, 2003. – 192 с.